

Latvijas Republikas Senāts

SPRIEDUMS

Rīgā 2025. gada 20. oktobrī

Senāts šādā sastāvā: senators referents Erlens Kalniņš, senatori Valerijs Maksimovs un Normunds Salenieks

rakstveida procesā izskatīja civillietu /Persona C/ prasībā pret /Persona B/, /Persona A/ un /Persona E/ par darījumu atzīšanu par spēkā neesošiem un ierakstu dzēšanu zemesgrāmatā sakarā ar atbildētāja /Persona A/ kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas 2025. gada 20. jūnija spriedumu.

Aprakstošā daļa

Lietas apstākļi

[1] /Persona C/ 2020. gada 14. oktobrī cēlis tiesā prasību pret /Persona B/, /Persona A/ un /Persona E/, to vēlāk papildinot un izsakot jaunā redakcijā, par darījumu atzīšanu par spēkā neesošiem un ierakstu dzēšanu zemesgrāmatā, pamatojoties uz Civillikuma 1055., 1415., 1438. un 1480. pantu lūdzot tiesu:

1) atzīt 2017. gada 6. septembra maiņas līgumu, kas noslēgts starp /Persona B/ un /Persona A/, par spēkā neesošu, un dzēst Rīgas pilsētas zemesgrāmatas nodalījumā Nr. /numurs A/ II daļas 1. iedaļas ierakstu Nr. 41.1., Nr. 41.2., Nr. 41.3. un Nr. 41.4. ar ieraksta izdarīšanas dienu;

2) atzīt 2021. gada 22. jūnija pirkuma līgumu, kas noslēgts starp /Persona A/ un /Persona E/, par spēkā neesošu un dzēst Rīgas pilsētas zemesgrāmatas nodalījumā Nr. /numurs A/ II daļas 1. iedaļas ierakstu Nr. 48.1., Nr. 48.2., Nr. 48.3., un Nr. 48.4. ar ieraksta izdarīšanas dienu;

3) atzīt 2018. gada 25. janvāra maiņas līgumu, kas noslēgts starp /Persona B/ un /Persona A/, par spēkā neesošu un dzēst Rīgas pilsētas zemesgrāmatas nodalījumā Nr. /numurs B/ II daļas 1. iedaļas ierakstu Nr. 5.1., Nr. 5.2. un Nr. 5.3. ar ieraksta izdarīšanas dienu;

4) atzīt 2017. gada 6. septembra maiņas līgumu, kas noslēgts starp /Persona B/ un /Persona A/, par spēkā neesošu un dzēst Rīgas pilsētas zemesgrāmatas nodalījumā Nr. /numurs C/ II daļas 1. iedaļas ierakstu Nr. 3.1., Nr. 3.2. un Nr. 3.3. ar ieraksta izdarīšanas dienu;

5) atzīt 2021. gada 22. jūnija pirkuma līgumu, kas par noslēgts starp /Persona A/ un /Persona E/, par spēkā neesošu un dzēst Rīgas pilsētas zemesgrāmatas nodalījumā Nr. /numurs C/ II daļas 1. iedaļas ierakstu Nr.4.1., Nr. 4.2. un Nr. 4.3. ar ieraksta izdarīšanas dienu;

6) atzīt 2007. gada 7. un 8. maija pirkuma līgumus, kas noslēgti starp /Persona B/ un /Persona A/, par spēkā neesošiem un dzēst Rīgas pilsētas zemesgrāmatas nodaļījumā Nr. /numurs D/ II daļas 1. iedaļas ierakstu Nr. 7.1., Nr. 7.2., Nr. 7.3., Nr. 8.1., Nr. 8.2. un Nr. 8.3. ar ieraksta izdarīšanas dienu.

Prasības pieteikumā norādīts šāds pamatojums.

[1.1] Ar Rīgas apgabaltiesas 2019. gada 14. maija spriedumu civillietā Nr. C68412817 no /Persona B/ par labu /Persona C/ piedzīta aizdevuma pamatsumma 9900euro, aizdevuma lietošanas procenti 2800 euro un tiesāšanās izdevumi 665,50 euro, kopā piedzenot 13 365,50 euro, kā arī atzīstot /Persona C/ tiesību par laiku līdz sprieduma izpildei saņemt no /Persona B/ 6 % gadā no aizdevuma pamatsummas (9900euro). Spriedums stājies likumīgā spēkā 2020. gada 15. aprīlī.

Uz minētā sprieduma pamata 2020. gada 15. jūnijā izsniegts izpildu raksts, kas iesniegts izpildei zvērinātam tiesu izpildītājam, kurš ar 2020. gada 20. augusta izziņu Nr. 03227/052/2020 apliecinājis, ka minētajam izpildu rakstam ievestajā izpildu lietā Nr. 00372/052/2020 parāda piedziņa no /Persona B/ nav iespējama mantas neesības dēļ.

[1.2] Lietas apstākļu kopums liecina par to, ka – nolūkā apiet kreditora /Persona C/ prasījuma tiesības un pasargāt savu mantu no /Persona C/ vērstās piedziņas – parādnieks /Persona B/ sev piederošos četrus nekustamos īpašumus izskata pēc jeb fiktīvi ir atsavinājis savam brālim /Persona A/, kurš jau konkrētās tiesvedības laikā divus no tiem ir atsavinājis tālāk /Persona E/. Tā kā atbildētāju starpā noslēgtie līgumi par strīdus nekustamo īpašumu atsavināšanu ir fiktīvi un absolūti spēkā neesoši darījumi (sk.*Civillikuma 1438., 1415. un 1055. pantu*), /Persona A/ un /Persona E/ nav kļuvuši par īpašniekiem, neraugoties uz to, ka zemesgrāmatā ir izdarīti ieraksti par viņu īpašuma tiesībām (sk.*Civillikuma 1480. pantu*).

Lai zvērinātam tiesu izpildītājam būtu pamats vērst piedziņu uz strīdus nekustamajiem īpašumiem kā piederošiem parādniekam /Persona B/, atbildētāju starpā noslēgtie līgumi ir atzīstami par spēkā neesošiem un ir dzēšami zemesgrāmatu nodaļījumos izdarītie ieraksti par /Persona A/ un /Persona E/ īpašuma tiesību nostiprināšanu.

Apelācijas instances tiesas spriedums

[2] Izskatījusi lietu sakarā ar prasītāja /Persona C/ un atbildētāju /Persona B/, /Persona A/ un /Persona E/ apelācijas sūdzībām par Rīgas pilsētas tiesas 2023. gada 4. jūlija spriedumu, ar kuru prasība apmierināta daļēji, Rīgas apgabaltiesa ar 2025. gada 20. jūnija spriedumu prasību apmierinājusi daļēji un nospriedusi:

1) atzīt 2018. gada 25. janvāra maiņas līgumu, kas noslēgts starp /Persona B/ un /Persona A/, par spēkā neesošu no tā noslēgšanas brīža un dzēst Rīgas pilsētas zemesgrāmatas nodaļījumā Nr. /numurs B/ II daļas 1. iedaļas ierakstu Nr. 5.1., Nr. 5.2. un Nr. 5.3.;

2) noraidīt prasību pārējā daļā par darījumu atzīšanu par spēkā neesošiem un ierakstu dzēšanu zemesgrāmatā;

3) piedzīt no atbildētājiem prasītāja labā ar lietas vešanu saistītos izdevumus, kā arī piedzīt no atbildētājiem /Persona A/ un /Persona E/ valsts ienākumos valsts nodevu un ar lietas izskatīšanu saistītos izdevumus.

Spriedums daļā, ar kuru apmierināta prasība, motivēts šādi.

[2.1] Celtās prasības mērķis ir panākt Rīgas apgabaltiesas 2019. gada 14. maija sprieduma civillietā Nr. C68412817 par aizdevuma parāda piedziņu no atbildētāja /Persona B/ izpildes iespējamību, vērsot piedziņu uz viņa mantu.

[2.2] Atbildētāja /Persona B/ īpašuma tiesība uz strīdus nekustamo īpašumu, t. i., dzīvokļa īpašumu /Adrese B/, kadastra numurs /numurs B/, kas nostiprināta Rīgas pilsētas zemesgrāmatas nodaļījumā Nr. /numurs B/, izbeigusies, uz apstrīdētā 2018. gada 25. janvāra maiņas līguma pamata nostiprinot zemesgrāmatā atbildētāja

/Persona A/ īpašuma tiesību. Šo maiņas līgumu /Persona B/ ir parakstījis gan savā, gan /Persona A/ vārdā. Tādēļ nav piešķirama ticamība atbildētāju apgalvotajam apstāklim, ka maiņas līguma abas puses nav zinājušas par tiesvedību civillietā Nr. C68412817 /Persona C/ prasībā pret /Persona B/ par aizdevuma parāda piedziņu, jo, izsakot gribu slēgt maiņas līgumu abu līdzēju vārdā, /Persona B/ zināja par ierosināto tiesvedību un sev varbūtēji nelabvēlīgo spriedumu.

Gan apstākļi, kādos noslēgts 2018. gada 25. janvāra maiņas līgums, gan tas, ka no /Persona A/ puses kā maiņas objekts atkārtoti izmantotas 1632/11424 domājamās daļas no ēku (būvju) nekustamā īpašuma (garāžas) /Adrese F/, kadastra numurs /numurs F/, kuras pirms tam viņš bija atguvis savā īpašumā no /Persona B/, liecina, ka minētais maiņas līgums, kaut arī ārēji atbilst tiesiska darījuma pazīmēm, ir fiktīvs, jo neuzrāda līdzēju patieso nodomu un gribu savstarpēji saistīties. Turklāt maiņas līguma mērķis ir bijis izvairīties no /Persona B/ saistību izpildes, proti, šis līgums noslēgts tikai izskata pēc, lai pasargātu /Persona B/ piederošo dzīvokļa īpašumu /Adrese B/, kadastra numurs /numurs B/, no kreditora /Persona C/ vērstās piedziņas. Tāpēc maiņas līgums ir atzīstams par spēkā neesošu no tā noslēgšanas brīža (*Civillikuma 1438. pants*).

[2.3] Judikatūrā atzīts, ka procesuāls līdzeklis, lai novērstu zemesgrāmatā izdarītu sākotnēji nepareizu nostiprinājumu, kura iemesls bijis absolūti spēkā neesošs darījums, ir prasība par nostiprinājuma izlabošanu (sk. *Senāta 2018. gada 6. aprīļa sprieduma lietā Nr. SKC-97/2018, ECLI:LV:AT:2018:0406.C03016310.1.S, 16. punktu*). Tā kā darījuma atzīšana par spēkā neesošu nozīmē, ka darījums nav spēkā no tā noslēgšanas brīža, tad, atzīstot par spēkā neesošu 2018. gada 25. janvāra maiņas līgumu, zūd arī /Persona A/ īpašuma tiesības nostiprinājuma pamats, līdz ar to ir dzēšami attiecīgie ieraksti zemesgrāmatā.

Ņemot vērā minēto, 2018. gada 15. janvāra maiņas līgums, kas noslēgts starp /Persona B/ un /Persona A/, atzīstams par spēkā neesošu no tā noslēgšanas brīža un ir dzēšami Rīgas pilsētas zemesgrāmatas nodalījuma Nr. /numurs B/ II daļas 1. iedaļas ieraksts Nr. 5.1., Nr. 5.2. un Nr. 5.3.

Sprieduma daļa, par kuru ierosināta kasācijas tiesvedība

[3] Par Rīgas apgabaltiesas 2025. gada 20. jūnija spriedumu kasācijas sūdzību iesniedzis prasītājs /Persona C/, pārsūdzot spriedumu daļā, ar kuru noraidīta prasība, atbildētājs /Persona B/, pārsūdzot spriedumu daļā, ar kuru apmierināta prasība pret viņu un piedzīti ar lietas vēšanu saistītie izdevumi, kā arī atbildētājs /Persona A/, pārsūdzot spriedumu pilnā apjomā.

Ar Senāta 2025. gada 2. oktobra rīcības sēdes lēmumu ierosināta kasācijas tiesvedība sakarā ar /Persona A/ kasācijas sūdzību par minēto spriedumu daļā, ar kuru nospriests dzēst Rīgas pilsētas zemesgrāmatas nodalījumā Nr. /numurs B/ II daļas 1. iedaļas ierakstu Nr. 5.1., Nr. 5.2. un Nr. 5.3.

Līdz ar to pārējā daļā, t. i., daļā, ar kuru nospriests atzīt 2018. gada 25. janvāra maiņas līgumu, kas noslēgts starp /Persona B/ un /Persona A/, par spēkā neesošu no tā noslēgšanas brīža, kā arī daļā, ar kuru noraidīta prasība un piedzīti tiesāšanās izdevumi, minētais spriedums ir stājies likumīgā spēkā 2025. gada 2. oktobrī.

Kasācijas sūdzības argumenti

[4] /Persona A/ kasācijas sūdzībā attiecībā uz Rīgas apgabaltiesas 2025. gada 20. jūnija spriedumu daļā, par kuru ierosināta kasācijas tiesvedība, norādīti šādi argumenti.

[4.1] Saskaņā ar Civilprocesa likuma 1. panta pirmo daļu un 127. panta pirmo daļu tiesas aizsardzību bauda tāda persona, kuras pieteiktais prasījums saistīts ar tās tiesību aizskārumu. Prasības pamatotībai nepieciešams, lai prasītājam būtu materiāla tiesība, kuras aizsardzību vai atjaunošanu viņš grib panākt, un lai prasībai būtu iemesls, proti, lai atbildētājs būtu aizskāris vai apstrīdējis minēto prasītāja tiesību. Turklāt jebkurai prasībai jābūt vērstai uz konkrētu tiesību vai interešu aizskāruma vai apstrīdējuma novēršanu. Savukārt tiesai, aizsargājot aizskartās vai apstrīdētās tiesības vai intereses, jāizvēlas un jāpiemēro atbilstošs tiesību aizsardzības līdzeklis, kas var būt vērst uz 1) tiesību atzīšanu, 2) tā stāvokļa atjaunošanu, kāds bijis līdz tiesību aizskārumam, 3) tiesību aizskarošās darbības pārtraukšanu, 4) pienākuma uzlikšanu, 5) tiesiskās attiecības grozīšanu vai izbeigšanu.

[4.2] Konkrētajā gadījumā /Persona C/ prasība pret atbildētājiem celta nepamatoti, jo prasītājam nav subjektīvās tiesības celt šādu prasību. Celtā prasība, ar ko lūgts atzīt par spēkā neesošiem darījumus, kuros pats prasītājs /Persona C/ nav bijis iesaistīts un kuri uz prasītāju neattiecas, vienlaikus lūdzot atjaunot citas personas, t. i., atbildētāja /Persona B/, īpašuma tiesības uz strīdus nekustamajiem īpašumiem, nav vērsta uz nevienu no iepriekšminētajiem tiesiskajiem risinājumiem un paša prasītāja tiesību vai interešu aizsardzību. Ar celto prasību prasītājs ir vēlējis tikai noskaidrot starp atbildētājiem noslēgto līgumu saturu un to noslēgšanas mērķi, jo prasības pieteikuma lūgumu daļā prasītājs nav lūdzis aizsargāt savas aizskartās vai apstrīdētās tiesības vai ar likumu aizsargātās intereses.

Tā kā prasītājam /Persona C/ nav prasības tiesības izvirzīt šādus prasījumus atbildētāja /Persona B/ labā un interesēs, tiesvedība lietā prasības daļā pret /Persona B/ un /Persona A/ bija izbeidzama, pamatojoties uz Civilprocesa likuma 1. panta pirmo daļu, 127. panta pirmo daļu un 223. panta 2. punktu (*prasību cēlusi persona, kurai nav prasības tiesības*). Proti, no prasības pieteikumā ietvertajiem prasījumiem izriet, ka prasītājs /Persona C/ vēlas atjaunot atbildētāja /Persona B/ īpašuma tiesības uz strīdus nekustamajiem īpašumiem, ko pats /Persona B/ nemaz nevēlas. Līdz ar to prasība celta nevis prasītāja aizskarto interešu vai tiesiskā stāvokļa atjaunošanai, bet gan citas personas labā un tās interesēs. Citiem vārdiem, ar celto prasību prasītājs /Persona C/ aizstāv nevis savas tiesības vai intereses, bet gan atbildētāja /Persona B/ subjektīvās tiesības, lūdzot atzīt /Persona B/ īpašuma tiesības uz strīdus nekustamajiem īpašumiem, kas ir pretrunā Civilprocesa likuma 1. panta pirmajā daļā noteiktajam.

[4.3] Neizbeidzot tiesvedību lietā prasības daļā pret /Persona B/ un /Persona A/, tiesa ir pieļāvusi Civilprocesa likuma 1. panta pirmās daļas, 127. panta pirmās daļas un 223. panta 2. punkta pārkāpumu, kas novedis pie lietas nepareizas izspriešanas.

Motīvu daļa

[5] Pārbaudījis spriedumu attiecībā uz personu, kura to pārsūdzējusi, un attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā (sk. *Civilprocesa likuma 473. panta pirmo daļu*), Senāts atzīst, ka turpmāk norādīto argumentu un apsvērumu dēļ spriedums ir grozāms daļā, par kuru ierosināta kasācijas tiesvedība.

Par tiesību jautājumu

[6] Izskatāmajā lietā Senātam jāatbild uz jautājumu, kāds tiesiskās aizsardzības līdzeklis ir piemērojams, lai kreditors aizsargātu savu piedziņas tiesību pret tādu parādnieku, kurš – nolūkā pasargāt savu mantu no kreditora vērstās piedziņas – sev piederošo nekustamo īpašumu ar fiktīvu līgumu (sk. *Civillikuma 1438. pantu*) ir „atsavinājis” tālāk citai personai, kura uz šā līguma pamata tikusi ierakstīta zemesgrāmatā kā nekustamā īpašuma jaunā īpašniece.

Par prasītāja prasības tiesību

[7] Kasācijas sūdzībā pamatoti vērsta uzmanība uz to, ka prasības celšanai pēc vispārīgā principa nepieciešams, lai prasītājam būtu attiecīga prasības tiesība, jo šādas subjektīvās tiesības neesība ir pamats tiesnesim nepieņemt prasības pieteikumu (*Civilprocesa likuma 132. panta pirmās daļas 2. punkts*), bet tad, ja prasības pieteikums tomēr ir ticis pieņemts un ierosināta civillieta, prasības tiesības neesība ir pamats tiesai izbeigt tiesvedību lietā (*Civilprocesa likuma 223. panta 2. punkts*).

[7.1] Prasības tiesības esība ir saistāma ar to, vai personai ir pamats celt konkrēto prasību pret konkrēto atbildētāju, lai prasītājs tādējādi panāktu savu tiesību aizskāruma, apstrīdējuma vai citāda apdraudējuma novēršanu vai savu likumisko interešu aizsardzību.

Šajā ziņā Senāts jau ir atzinis, ka saskaņā ar Civilprocesa likuma 1. panta pirmo daļu un 127. panta pirmo daļu persona ir tiesīga celt tiesā prasību, lai aizstāvētu savas aizskartās vai apstrīdētās civilās tiesības vai likumiskās intereses. Proti, prasība ir procesuāls līdzeklis, ar kuru persona rosina strīda izšķiršanu tiesā, lai panāktu nevis kādas citas personas, bet gan tieši savu aizskarto vai apstrīdēto konkrēto civilo tiesību vai likumisko interešu aizsardzību, jo prasība nav procesuāls līdzeklis „vispārējai tiesību aizsardzībai”. Vienīgi likumā paredzētos izņēmuma gadījumos iespējama ar atbilstošu kompetenci apveltītas institūcijas (amatpersonas) vai personas īstenota prasības

celšana citas personas interesēs, lai tādējādi aizstāvētu šīs citas personas kā prasītāja civilās tiesības vai likumiskās intereses (sk. *Civilprocesa likuma 76. pantu, 88. panta pirmo daļu un 127. panta trešo daļu*). Tādējādi ikvienas prasības celšanai pēc vispārīgā principa nepieciešams, lai 1) prasītājam būtu materiāla civilā tiesība vai likumiskā interese, kuras aizsardzību tiesā viņš grib panākt ar celto prasību, un lai 2) prasībai būtu iemesls, t. i., lai atbildētājs ar savu rīcību būtu aizskāris, apstrīdējis vai kā citādi apdraudējis konkrēto prasītāja tiesību vai likumisko interesi (sk. *Senāta 2024. gada 17. janvāra sprieduma lietā Nr. SKC-193/2024, [ECLI:LV:AT:2024:0117.C26134621.14.S](#), 8. punktu, 2025. gada 22. jūlija rīcības sēdes lēmuma lietā Nr. SKC-681/2025, [ECLI:LV:AT:2025:0722.C75013625.11.L](#), 2.3.3. punktu*).

Tāpēc atbilstoši Civilprocesa likuma 128. panta otrajai daļai prasības pieteikumā jānorāda ne tikai „prasības priekšmets” un pieteiktais prasījums, bet arī „apstākļi, ar kuriem prasītājs pamato savu prasījumu”, un „likums, uz kura prasība pamatota” (sk. *Civilprocesa likuma 128. panta otrās daļas 3., 5., 6. un 7. punktu*). Citiem vārdiem, raksturojot lietas faktiskos un tiesiskos apstākļus, prasības pieteikumā jānorāda 1) prasītājam piederošā tiesība vai likumiskā interese, kuras aizsardzību tiesā viņš lūdz, un 2) atbildētāja rīcība, ar ko aizskarta, apstrīdēta vai kā citādi apdraudēta konkrētā prasītāja tiesība vai likumiskā interese, vai tādu apstākļu esība, kuru dēļ prasītājam ir pamatots iemesls vērsties tiesā pret atbildētāju, lai aizsargātu savu likumisko interesi un gūtu saistošu apstiprinājumu konkrētu, prasītāja tiesisko stāvokli ietekmējošu tiesisko attiecību pastāvēšanai (un to saturam) vai nepastāvēšanai (sk. *Senāta 2023. gada 7. jūlija lēmuma lietā Nr. SKC792/2023, [ECLI:LV:AT:2023:0707.C71280921.19.L](#), 8.2. punktu*).

[7.2] Konkrētajā gadījumā /Persona C/ ir cēlis tiesā prasību par darījumu atzīšanu par spēkā neesošiem un ierakstu dzēšanu zemesgrāmatā, lai aizsargātu savu kā kreditora piedziņas tiesību pret /Persona B/, kura apstiprināta ar spēkā stājušos Rīgas apgabaltiesas 2019. gada 14. maija sprieduma civillietā Nr. C68412817 par aizdevuma parāda piedziņu no /Persona B/ un kura – prasītāja ieskatā – tikusi aizskarta ar /Persona B/ īstenoto viņam piederošo nekustamo īpašumu fiktīvu atsavināšanu brālim /Persona A/, kurš savukārt divus no strīdus nekustamajiem īpašumiem atsavinājis tālāk /Persona E/. Prasības pamatojumā citstarp ir norādīti gan apstākļi, kuri prasītāja ieskatā liecina par atbildētāju starpā noslēgto atsavinājuma līgumu fiktīvo raksturu, gan likuma normas, t. i., Civillikuma 1438. un 1480. pants, kurās regulētas fiktīva darījuma noslēgšanas un ar spēkā neesošu darījumu pamatota zemesgrāmatu ieraksta (nostiprinājuma) tiesiskās sekas.

Atbilstoši Senāta judikatūrā atzītajam fiktīviem darījumiem (sk. *Civillikuma 1438. pantu*) raksturīgs tas, ka to dalībnieki nevēlas tiesisku seku iestāšanos, taču mēģina radīt patiesi gribēta un reāli notikuša darījuma šķietamību. Fiktīva darījuma dalībniekiem ir patiesa vēlēšanās, lai trešajām personām rastos iespaids par noslēgtā darījuma nopietnību, taču šāda darījuma dalībnieki ir vienisprātis par to, ka patiesībā viņi nevēlas tiesiski saistīties (fiktīva darījuma dalībnieku saskanīgā griba noslēgt konkrēto darījumu vienīgi izskata pēc juridiski attaisno to, kāpēc atbilstoši likumam šāds darījums ir absolūti spēkā neesošs). Fiktīva darījuma dalībnieku nolūks visbiežāk ir panākt, lai trešā persona atturētos no kādas darbības vai arī lai trešā persona izdarītu tās patiesajām interesēm neatbilstošu rīcību. Tāpēc visbiežāk tieši trešās personas ir pamatoti ieinteresētas šāda darījuma spēkā neesībā un iepriekšējā stāvokļa atjaunošanā, strīda gadījumā ceļot tiesā attiecīgu prasību (sk., piemēram, *Senāta 2018. gada 19. februāra sprieduma lietā Nr. SKC-7/2018, [ECLI:LV:AT:2018:0219.C15291810.1.S](#), 9.2.2. punktu, 2023. gada 7. jūlija lēmuma lietā Nr. SKC-792/2023, [ECLI:LV:AT:2023:0707.C71280921.19.L](#), 9.1. punktu, 2024. gada 30. maija sprieduma lietā Nr. SKC-45/2024, [ECLI:LV:AT:2024:0530.C30624717.17.S](#), 9.5.1. punktu*).

Līdzīgi arī tad, ja darījums ticis noslēgts kreditoram par ļaunu (sk. *Civillikuma 1438. panta piezīmi*), tieši konkrētais kreditors ir pamatoti ieinteresēts šāda darījuma spēkā neesībā, strīda gadījumā prasot noteikt viņa tiesību vērst piedziņu uz parādnieka (fiktīvi) atsavināto mantisko labumu (sk. *Senāta 2020. gada 9. marta sprieduma lietā Nr. SKC-79/2020, [ECLI:LV:AT:2020:0309.C17130915.4.S](#), 12.2. punktu, 2024. gada 30. maija sprieduma lietā Nr. SKC-45/2024, [ECLI:LV:AT:2024:0530.C30624717.17.S](#), 9.5.1. punktu*).

[7.3] Tādējādi nav pamatots kasācijas sūdzības arguments, ka konkrētā gadījuma apstākļos /Persona C/ nav prasības tiesības, t. i., subjektīvas tiesības celt tiesā prasību pret atbildētājiem par viņu starpā noslēgto atsavinājuma līgumu atzīšanu par spēkā neesošiem (to fiktīvā rakstura dēļ) un iepriekšējā stāvokļa atjaunošanu, lai tādējādi prasītājs aizsargātu savu kā kreditora piedziņas tiesību pret atbildētāju /Persona B/ kā parādnieku, kuru pēdējais – prasītāja ieskatā – aizskāris, strīdus nekustamos īpašumus fiktīvi atsavinot atbildētājam /Persona A/, kurš savukārt

divus no tiem atsavinājis tālāk atbildētajai /Persona E/. Turklāt, raugoties no kasācijas sūdzībā izsmeloši norādītajiem tiesiskajiem risinājumiem, uz kuru sasniegšanu var būt vērsta prasība (sk.šā sprieduma 4.1. punktu), /Persona C/ celtā prasība ir vērsta uz tā stāvokļa atjaunošanu, kāds bijis līdz tiesību aizskārumam, lai tādējādi tiktu aizsargāta viņa piedziņas tiesība pret /Persona B/.

Līdz ar to nav pamatots kasācijas sūdzībā izteiktais pārmetums tiesai, ka tā esot pārkāpusi Civilprocesa likuma 1. panta pirmās daļas, 127. panta pirmās daļas un 223. panta 2. punkta noteikumus, neizbeidzot tiesvedību lietā prasības daļā pret /Persona B/ un /Persona A/.

Par īpašuma tiesības nostiprinājuma izlabošanas izpratni

[8] Turpinot atbildēt uz tiesību jautājumu (sk. šā sprieduma 6. punktu), visupirms būtiski norādīt uz šā gadsimta sākuma juridiskajā literatūrā pausto un tiesu praksē akceptēto viedokli jautājumā par kreditora tiesību apstrīdēt tāda ieguvēja īpašuma tiesības nostiprinājumu zemesgrāmatā, kurš ar fiktīvu (tātad – absolūti spēkā neesošu) līgumu „iegūvis” no parādnieka viņa nekustamo īpašumu, tādējādi aizskarot kreditora piedziņas tiesību pret parādnieku.

[8.1] Proti, ja uz absolūti spēkā neesoša darījuma (atsavinājuma līguma) pamata zemesgrāmatā tikusi nostiprināta ieguvēja īpašuma tiesība, šāda nostiprinājuma apstrīdēšanai (sk. *Zemesgrāmatu likuma 97. pantu*) nav obligāti jābūt saistītai ar īpašuma prasību (sk. *Civillikuma 1044. pantu*). Šāda nostiprinājuma izlabošanu var prasīt ne tikai strīdus nekustamā īpašuma īstais īpašnieks, bet arī, piemēram, kreditors, kurš cēlis tiesā prasību par tāda atsavinājuma līguma atzīšanu par fiktīvu un spēkā neesošu, ko noslēdzis viņa parādnieks ar citu personu vienīgi izskata pēc nolūkā maldināt kreditoru un pasargāt parādniekam piederošo nekustamo īpašumu no kreditora vērstās piedziņas (sk. *Civillikuma 1438. pantu*). Šādā situācijā kreditors nav tiesīgs celt īpašuma prasību, jo viņš nav strīdus nekustamā īpašuma īpašnieks. Taču kreditors ir tiesīgs prasīt tāda īpašuma tiesības nostiprinājuma izlabošanu, kas pamatots ar spēkā neesošu (fiktīvu) atsavinājuma līgumu. Tādējādi prasība par nostiprinājuma izlabošanu ir patstāvīgs tiesisks līdzeklis, lai novērstu nepareizu nostiprinājumu zemesgrāmatā, un tās mērķis ir panākt atbilstību starp patieso liettiesisko stāvokli un to tiesisko stāvokli, kāds izriet no zemesgrāmatu ierakstiem (sk. *Grūtups A., Kalniņš E. Civillikuma komentāri. Trešā daļa. Lietu tiesības. Īpašums. Otrais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002, 212.–213. lpp.; Senāta 2002. gada 27. februāra sprieduma lietā Nr. SKC-91/2002 motīvu daļu. Grām.: Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta spriedumi un lēmumi. 2002. Rīga: Latvijas Tiesnešu mācību centrs, 2003, 208.–209. lpp.*).

[8.2] Arī Senāta jaunākajā praksē ticis norādīts, ka kreditoram par ļaunu noslēgta (fiktīva) atsavinājuma līguma gadījumā ieguvēja īpašuma tiesības nostiprinājums zemesgrāmatā neatbilst patiesajam liettiesiskajam stāvoklim, un procesuāls līdzeklis, lai novērstu zemesgrāmatā izdarītu sākotnēji nepareizu nostiprinājumu, kura pamats bijis spēkā neesošs darījums, ir prasība par ieguvēja īpašuma tiesības nostiprinājuma izlabošanu. Šādas prasības pamats ir (sākotnēji) nepareizs īpašuma tiesības nostiprinājums, bet prasības priekšmets – īstā īpašnieka īpašuma tiesības nostiprināšana ar jaunu ierakstu, kas „atvieto” iepriekšējo nostiprinājumu. Turklāt prasības par īpašuma tiesības nostiprinājuma izlabošanu priekšmets nevar būt šā nostiprinājuma dzēšana, jo atšķirībā no tādiem ierakstiem, ar kuriem nostiprinātas cita veida tiesības uz nekustamu īpašumu, tostarp tiesību nodrošinājumi vai aprobežojumi (sk. *Zemesgrāmatu likuma 4. pantu*), un kurus saskaņā ar likumu ir iespējams dzēst (sk. *Zemesgrāmatu likuma 15. panta 2. punkta „b” apakšpunktu, 16. panta 2. punkta „e” apakšpunktu, 17. panta 2. punktu, 18. panta 3. un 4. punktu*), attiecībā uz īpašuma tiesības nostiprinājumu šāds risinājums likumā nav paredzēts (sk. *Senāta 2018. gada 6. aprīļa sprieduma lietā Nr. SKC-97/2018, [ECLI:LV:AT:2018:0406.C03016310.1.S](#), 16. punktu, 2014. gada 16. aprīļa sprieduma lietā Nr. SKC-398/2014, C30240507, 11.3.3. punktu; sal. Grūtups A., Kalniņš E. Civillikuma komentāri. Trešā daļa. Lietu tiesības. Īpašums. Otrais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002, 215. lpp.*).

[8.3] Šajā ziņā prasības pieteikumā argumentēts, ka atbildētāju starpā noslēgtie atsavinājuma līgumi ir atzīstami par spēkā neesošiem un ir dzēšami zemesgrāmatu nodalījumos izdarītie ieraksti par /Persona A/ un /Persona E/ īpašuma tiesību nostiprināšanu, lai zvērinātam tiesu izpildītājam būtu pamats vērst piedziņu uz strīdus nekustamajiem īpašumiem kā piederošiem prasītāja /Persona C/ parādniekam /Persona B/ (sk.šā sprieduma 1.2. punktu).

Savukārt apelācijas instances tiesa, daļēji apmierinot prasību, ir tiešā veidā atsaukusies uz Senāta 2018. gada 6. aprīļa spriedumā lietā Nr. SKC-97/2018 paustajām atziņām par fiktīvā ieguvēja īpašuma tiesības nostiprinājuma izlabošanas izpratni (sk.šā sprieduma 2.3. un 8.2. punktu) un nospriedusi dzēst Rīgas pilsētas zemesgrāmatas nodalījumā Nr. /numurs B/ II daļas 1. iedaļas ierakstu Nr. 5.1., Nr. 5.2. un Nr. 5.3., t. i., 1) ierakstu par /Persona B/ īpašuma tiesības izbeigšanos (ieraksts Nr. 5.1.), 2) ierakstu par /Persona A/ īpašuma tiesības nostiprināšanu (ieraksts Nr. 5.2.) un 3) ierakstu par šā īpašuma tiesības nostiprinājuma pamatu, t. i., /Persona B/ un /Persona A/ starpā noslēgto 2018. gada 25. janvāra maiņas līgumu (ieraksts Nr. 5.3.), uz kā pamata 2018. gada 2. februārī visi iepriekšminētie ieraksti izdarīti Rīgas pilsētas zemesgrāmatas nodalījumā Nr. /numurs B/, kurā ierakstīts strīdus dzīvokļa īpašums /Adrese B/, kadastra numurs /Adrese B/.

[8.4] Taču šāda prasījuma par ierakstu dzēšanu zemesgrāmatā pieteikšana var radīt maldīgu iespaidu, ja prasītājs vēlas aizsargāt nevis savas, bet gan tā atbildētāja tiesības vai likumiskās intereses, kurš sev piederošo nekustamo īpašumu izskata pēc jeb fiktīvi ir atsavinājis tālāk citai personai.

Šāda maldīga iespaids dzīvotspēju uzskatāmi apliecina /Persona A/ kasācijas sūdzības argumenti, kurā uzsvērts, ka ar prasības pieteikumā ietvertajiem prasījumiem prasītājs /Persona C/ vēlas nevis aizsargāt kādas savas tiesības vai likumiskās intereses, bet gan atjaunot atbildētāja /Persona B/ īpašuma tiesības uz strīdus nekustamajiem īpašumiem, ko pats /Persona B/ nemaz nevēlas (sk.šā sprieduma 4.2. punktu).

[8.5] Ne velti jaunākajā juridiskajā literatūrā atzīts, ka nav nepieciešams, lai ieinteresētās personas prasība, ar kuru apstrīdēts īpašuma tiesības nostiprinājums (sk. *Zemesgrāmatu likuma 97. pantu*), visos gadījumos būtu vērsta uz apstrīdētā īpašuma tiesības nostiprinājuma „atvietošanu” ar jaunu nostiprinājumu, jo, piemēram, īpašuma tiesības nostiprinājumu var apstrīdēt kreditors, pierādot, ka viņa parādnieks ar fiktīvu līgumu ir „atsavinājis” tam piederošo nekustamo īpašumu citai personai, kura tikusi ierakstīta zemesgrāmatā kā jaunā īpašniece, un šādā gadījumā kreditora prasība ir vērsta uz parāda piedziņu, fiktīvā līguma atzīšanu par spēkā neesošu un kreditora tiesības vērst piedziņu uz fiktīvi atsavināto nekustamo īpašumu (kā parādniekam piederošu) noteikšanu jeb atzīšanu ar tiesas spriedumu. Šāds tiesiskās aizsardzības līdzeklis ir piemērojams arī tad, ja ticis noslēgts līgums kreditoram par jaunu (sk. *Civillikuma 1438. panta piezīmi*), tostarp tāds laulāto kopīgās mantas dalīšanas līgums vai laulības līgums, ar ko aizskartas viena laulātā kreditora iegūtās prasījuma tiesības pret šo laulāto (sk. *Civillikuma 110. panta otro daļu un 115. panta trešo daļu*). Turklāt šajā ziņā velkamas paralēles ar *Civillikuma 1927. pantā* paredzēto kreditora tiesisko iespēju „prasīt apmierinājumu no dāvanas”, ar ko saprotama kreditora tiesība vērst piedziņu uz apdāvinātajam uzdāvināto mantisko labumu (piemēram, nekustamo īpašumu), lai tādējādi apmierinātu tādu kreditora prasījumu pret dāvinātāju, kurš pastāvējis jau dāvināšanas laikā (sk. *Kalniņš E. Laulāto manta laulāto likumiskajās mantiskajās attiecībās. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2010, 188.–189., 326.–328. lpp.*).

[8.6] Savukārt Senāta judikatūrā ir nostiprinājusies atziņa, ka tad, ja parādnieks – nolūkā pasargāt savu mantu no kreditora vērstās piedziņas – ir noslēdzis fiktīvu darījumu vai darījumu kreditoram par jaunu (sk. *Civillikuma 1438. pantu un tā piezīmi*), uz kā pamata zemesgrāmatā izdarīts ieraksts par ieguvēja īpašuma tiesības nostiprināšanu, kreditora piedziņas tiesība aizsargājama, ar spriedumu nosakot (atzīstot) prasītāja tiesību vērst piedziņu uz atsavināto nekustamo īpašumu kā parādniekam piederošu, lai tādējādi dzēstu atbildētāja (parādnieka) saistības pret prasītāju kā kreditoru (sk., piemēram, *Senāta 1938. gada 28. septembra spriedumu Nr. 641. Grām.: XIV Izvilkumi no Latvijas Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedumiem. Sastādījuši: senators F. Konradi un Tiesu palātas loceklis A. Valters. Rīga: Tieslietu ministrijas izdevums, 1938, 653.–654. lpp.; Senāta 2008. gada 12. novembra sprieduma lietā Nr. SKC-408/2008, C04253005, 5. un 14.8. punktu, 2018. gada 28. maija sprieduma lietā Nr. SKC-82/2018, ECLI:LV:AT:2018:0528.C04219514.1.S, 2. punktu un Rīgas apgabaltiesas 2020. gada 9. aprīļa sprieduma lietā Nr. C04219514, ECLI:LV:RAT:2020:0409.C04219514.2.S, 13. punktu un rezolutīvo daļu, Senāta 2020. gada 9. marta sprieduma lietā Nr. SKC-79/2020, ECLI:LV:AT:2020:0309.C17130915.4.S, 12.2. punktu, 2024. gada 30. maija sprieduma lietā Nr. SKC-45/2024, ECLI:LV:AT:2024:0530.C30624717.17.S, 10. punktu, 2025. gada 23. septembra sprieduma lietā Nr. SKC-53/2025, ECLI:LV:AT:2025:0923.C75016122.13.S, 9.4.2. punktu).*

[8.7] Tāpēc, atbildot uz tiesību jautājumu, Senāts atzīst, ka vispiemērotākais tiesiskais līdzeklis, lai kreditors aizsargātu savu piedziņas tiesību pret tādu parādnieku, kurš – nolūkā pasargāt savu mantu no kreditora vērstās piedziņas – sev piederošo nekustamo īpašumu ar fiktīvu līgumu (sk. *Civillikuma 1438. pantu*) ir „atsavinājis” tālāk citai personai, kura uz šā līguma pamata tikusi ierakstīta zemesgrāmatā kā nekustamā īpašuma jaunā īpašniece, ir

kreditora (prasītāja) tiesības vērst piedziņu uz fiktīvi atsavināto nekustamo īpašumu (kā parādniekam piederošu) noteikšana jeb atzīšana ar tiesas spriedumu.

Par sprieduma grozīšanu daļā un drošības naudas atmaksāšanu

[9] Izskatāmajā lietā apelācijas instances tiesa, kvalificējot prasītāja apstrīdēto 2018. gada 25. janvāra maiņas līgumu kā fiktīvu darījumu un atzīstot to par spēkā neesošu, ir nospriedusi arī dzēst attiecīgajā zemesgrāmatas nodalījumā uz šā līguma pamata izdarītos ierakstus. Šādi formulējot sprieduma rezolutīvo daļu, apelācijas instances tiesa ir nepareizi piemērojusi Civillikuma 1438. pantu un nav ņēmusi vērā iepriekšminēto Senāta judikatūras atziņu (sk.šā sprieduma 8.6. punktu), pieļaujot arī Civilprocesa likuma 5. panta sestās daļas pārkāpumu.

[9.1] Tas, ka arī prasības pieteikumā attiecīgais prasījums ir ticis formulēts juridiski neprecīzi, nevar kalpot kā juridisks attaisnojums, lai atņemtu /Persona C/ pienākošos tiesisko aizsardzību pēc būtības, jo konkrētās prasības mērķis ir aizsargāt /Persona C/ kā kreditora piedziņas tiesību pret /Persona B/, lai, izpildot Rīgas apgabaltiesas 2019. gada 14. maija spriedumu civillietā Nr. C68412817, prasītājam /Persona C/ kā piedzinējam būtu tiesiska iespēja ar zvērināta tiesu izpildītāja starpniecību vērst piedziņu uz fiktīvi atsavināto dzīvokļa īpašumu /Adrese B/, kadastra numurs /numurs B/, kā /Persona B/ piederošu mantisku labumu.

Lietas apstākļus apelācijas instances tiesa ir konstatējusi un novērtējusi pareizi. Tāpēc, ievērojot procesuālās ekonomijas principu (*likuma „Par tiesu varu” 28. panta pirmā daļa*) un pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474. panta 4. punktu, Senāts uzskata par juridiski iespējamu iepriekš norādītās nepilnības, kuras apelācijas instances tiesa pieļāvusi, nepareizi piemērojot Civillikuma 1438. pantu un pārkāpjot Civilprocesa likuma 5. panta sesto daļu, novērst, grozot pārbaudāmo spriedumu daļā par prasības apmēru (sal. *Senāta 2024. gada 30. maija sprieduma lietā Nr. SKC-45/2024, [ECLI:LV:AT:2024:0530.C30624717.17.S](#), 10. un 11. punkts*).

[9.2] Tā kā pārbaudāmais spriedums tiek grozīts daļā, saskaņā ar Civilprocesa likuma 458. panta otro daļu /Persona A/ atmaksājama drošības nauda 300euro, kuru viņš samaksājis par kasācijas sūdzību (*lietas 4. sējuma 60. lapa*).

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474. panta 4. punktu, Senāts

nosprieda

grozīt Rīgas apgabaltiesas 2025. gada 20. jūnija spriedumu daļā, ar kuru nospriests dzēst Rīgas pilsētas zemesgrāmatas nodalījumā Nr. /numurs B/ II daļas 1. iedaļas ierakstu Nr. 5.1., Nr. 5.2. un Nr. 5.3., un šajā daļā izteikt sprieduma rezolutīvo daļu šādā redakcijā:

noteikt /Persona C/, personas kods /Personas kods C/, tiesību, izpildot Rīgas apgabaltiesas 2019. gada 14. maija spriedumu civillietā Nr. C68412817 /Persona C/ prasībā pret /Persona B/, personas kods /Personas kods B/, par aizdevuma parāda piedziņu, vērst piedziņu uz dzīvokļa īpašumu /Adrese B/, kadastra numurs /Adrese B/, kas ierakstīts Rīgas pilsētas zemesgrāmatas nodalījumā Nr. /numurs B/ uz /Persona A/, personas kods /Personas kods A/, vārda;

atmaksāt /Persona A/ drošības naudu 300 euro (trīs simti euro).

Spriedums nav pārsūdzams.

Senators E. Kalniņš Senators V. Maksimovs Senators N. Salenieks